

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Rejonowy w Środzie Śląskiej Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSR Alina Gałęzowska

Protokolant Alina Kowalik

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Środzie Śląskiej

sprawy z powództwa P. P.

p/ko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP w S.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od Skarbu Państwa – kasa Sądu Rejonowego w Ś. Ś. na rzecz adw. U. T. kwotę 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu

Z)

1. (...),

2. (...)

(...)

Sygn. akt. I C 49/13

UZASADNIENIE

W dniu 16 stycznia 2013 r. powód P. P. działający poprzez ustawionego z urzędu profesjonalnego pełnomocnika wniósł do Sądu pozew o zapłatę, w którym domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP w S. na jego rzecz kwoty 75.000,00 zł. tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu. Swoje roszczenie powód wywodził z faktu, że w czasie pobytu w Zakładzie (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP w S. w okresie od 2005 r. do 2009 r. był on wielokrotnie umieszczany w izbie przejściowej (izolatce), gdzie pozbawiony był możliwości korzystania z zajęć na świeżym powietrzu. Przenoszenie go do przedmiotowego pomieszczenia wynikało z nieodpowiedniej lub nagannej oceny z zachowania. Okresy, w których powód miał być pozbawiony możliwości przebywania na świeżym powietrzu każdorazowo sięgały swoją długością około 2 miesięcy. Tak długi okres pozbawienia powoda możliwości przebywania na świeżym powietrzu spowodowany był ustalonym w Zakładzie (...) regulaminem oceniania wychowanków. Po otrzymaniu negatywnej lub nagannej oceny z zachowania powód ze względów wychowawczych umieszczany był na 14 dni w izbie przejściowej. Po opuszczeniu izby przejściowej oczekiwał w izbach zamkniętych na comiesięczną Radę Pedagogiczną, która podczas pierwszego zebrania po opuszczeniu przez niego izby przejściowej wydawała zawsze negatywną opinię spowodowaną pobylem w niej, co skutkowało kolejnym miesięcznym pobylem w

pomieszczeniach zamkniętych w oczekiwaniu na następną Radę Pedagogiczną, która dopiero mogła wydać pozywaną ocenę, warunkującą możliwość przebywania na świeżym powietrzu. Nadto powód stwierdza, że w czasie oczekiwania na Radę Pedagogiczną podlegał on migracji pomiędzy grupami w celu uniemożliwienia mu odbycia zajęć sportowych na boisku Zakładu (...). Powód wskazał, że w zakładzie poprawczym nie było tzw. spacerniaka. W związku z takim postępowaniem, które w ocenie powoda nosi znamiona bezprawności – w tym w szczególności narusza art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, powodowi wyrządzona została krzywda polegająca na pozbawieniu go ponad uzasadniony czas możliwości przebywania na świeżym powietrzu. Brak pobytu na świeżym powietrzu naruszał dobra osobiste powoda. Wpływał negatywnie na samopoczucie powoda- depresję, na postępy w resocjalizacji oraz jego stosunek wobec kolegów i opiekunów, ograniczał prawidłowość rozwoju fizycznego, a także częściowo niweczył postępy w prowadzonym leczeniu psychologicznym i psychiatrycznym. Powód uzasadniając zachowanie ustawowego terminu dla dochodzenia roszczeń wskazał, że dopiero w dniu 14 grudnia 2011 r., to jest w dniu uzyskania odpowiedzi od Rzecznika Praw Obywatelskich na jego skargę z dnia 14 września 2011 r., dowiedział się gdzie, przeciwko komu i jak może on dochodzić swoich praw.

W piśmie stanowiącym odpowiedź na pozew, pozwany wniósł o oddalenie powództwa, zaprzeczając zarówno faktom i twierdzeniom powołanym przez powoda, jak i samej prawnej zasadności żądania. Pozwany wskazał, że każdorazowe umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej było uwarunkowane przez konkretne prawnie uzasadnione przesłanki i nie było związane z oceną z zachowania - pozwany stwierdził, że sama ocena z zachowania wystawiana była niezależnie od pobytu wychowanka w izbie przejściowej. Nadto pozwany odwołał się do swojego stanowiska wyrażonego w piśmie z dnia 31 października 2011 r. do Kierownika (...) Zespołu (...) przy Sądzie Okręgowym we Wrocławiu, w którym stwierdza, że powód jako wychowanek Zakładu (...) był osobą trudną resocjalizacyjnie i ze względu na swoje nieodpowiednie zachowania (ucieczki oraz próby ucieczek, pobicia, bójki, ordynarne odnoszenie się do pracowników) umieszczano go w izbie przejściowej, co też dopuszcza § 26 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Dodatkowo pozwany przyznał, że powód wielokrotnie miał nieodpowiednie lub naganne oceny z zachowania, ale nigdy nie powodowało to ograniczenia jego wyjść na teren ośrodka. Okoliczności te wpływały jedynie na jego system wyjść poza zakład. Pozwany także wskazuje, że w czasie pobytu powoda w Zakładzie, na jego terenie nie było typowego „spacerniaka”, na którym wychowankowie mogliby korzystać z regularnych spacerów. Brak tej formy aktywności był jednak rekompensowany aktywizacją sportową na świeżym powietrzu i na sali gimnastycznej stanowiącą stały element pracy wychowawczej (wycieczki, zajęcia na boisku, zajęcia z hipoterapii, jazda na rowerach, wyjazdy na basen i inne), w której także uczestniczył powód. W odpowiedzi na pozew pozwany w stosunku do roszczeń dochodzonych przez powoda poniósł zarzut przedawnienia. W jego ocenie powołane przez powoda twierdzenie, że dopiero w 2011 r. dowiedział się on o możliwości dochodzenia swoich praw, jest nieuzasadnione. Wykaz instytucji w tym Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, do których można kierować skargi jest wywieszony na tablicach informacyjnych każdej z grup wychowawczych. Powód w czasie pobytu w Zakładzie (...) w S. nie składał żadnych skarg. W oparciu o powyższe pozwany stwierdza, że roszczenia powoda, związane z jego pobytom w Zakładzie (...) w S. w okresie od dnia 6 maja 2005 r. do dnia 23 lipca 2009 r. uległy przedawnieniu.

W toku procesu zarówno powód, jak i pozwany, podtrzymali swoje stanowisko wyrażone odpowiednio w pozwie i w piśmie stanowiącym odpowiedź na pozew. Ponadto pozwany wskazał, że obecnie mimo tego, iż nie ma prawnego obowiązku zapewniania wychowankom tzw. spacerniaka, to została podjęta decyzja o jego budowie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód w okresie od dnia 6 maja 2005 r. (dzień doprowadzenia) do dnia 23 lipca 2009 r. (dzień zwolnienia) przebywał w Zakładzie (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP w S.. Skierowanie do Zakładu nastąpiło w dniu 11 kwietnia 2005 r. na podstawie prawomocnego orzeczenia Sądu Rejonowego – V Wydział Rodzinny i Nieletnich w C. z dnia 21 stycznia 2005 r. sygn. akt V Nk 12/04. Zwolnienie powoda nastąpiło zgodnie z nakazem zwolnienia z dnia 23 lipca 2009 r. oraz postanowieniem Sądu Rejonowego V Wydział Rodzinny i Nieletnich w C. z dnia 9 lipca 2009 r. sygn. akt V Nmo 202/09.

Dowód: akta osobowe powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP – w załączeniu akt

W okresie poprzedzającym pobyt powoda w Zakładzie (...), został on zakwalifikowany do kształcenia specjalnego dla dzieci upośledzonych w stopniu lekkim. Decyzja w tym przedmiocie została podyktowana obniżonymi zdolnościami intelektualnymi powoda charakteryzowanymi w szczególności jako: bardzo mały zasób wiadomości z różnych dziedzin, zakres słownictwa poniżej wieku życia, słabo rozwinięta spostrzegawczość i zdolność odróżniania szczegółów istotnych od nieistotnych, wolne tempo uczenia się wzrokowo - -ruchowego, obniżona sprawność graficzna. Nadto za przedmiotowym orzeczeniem przemawiała prognoza niepowodzenia w nauce w szkole masowej.

Dowód: orzeczenie Kwalifikacyjne nr 92 do kształcenia specjalnego z dnia 24 maja 1999 r. z Publicznej Poradni P. – Pedagogicznej nr 3 w C. – k. 12-14

W czasie pobytu w Zakładzie (...) powód dał się poznać jako wychowanek sprawiający trudności wychowawcze. Były okresy, w których zachowywał się poprawnie. W czasie zajęć szkolnych, na które uczęszczał, z reguły podejmował czynności zalecane przez nauczycieli. Uczył się na poziomie przeciętnym i dobrym. O wiele lepiej radził sobie z zadaniami praktycznymi niż teoretycznymi. Przy wykonywaniu zarówno jednych jak i drugich zauważalne było jego łatwe zniechęcanie się i późniejsze problemy z powrotem motywacji do kontynuacji zleconych zadań.

Kłopoty wychowawcze, które sprawiał powód, wynikały w głównej mierze z jego problemów na płaszczyźnie psychicznej, które mimo stałej opieki psychiatry i zaleconego przyjmowania leków hamujących nadpobudliwość (których przyjmowania nierzadko odmawiał), nie ustępowały. Z tej też przyczyny w czasie jego pobytu w Zakładzie, wystąpiono z wnioskiem o przeniesienie powoda do Zakładu (...) w G.. Zachowanie powoda w czasie, w którym nie panował on nad emocjami, charakteryzowało się wulgarnością i agresywnością. Powód w okresach spadku formy psychicznej miał myśli i próby samobójcze, a także incydenty samookaleczenia. W tej kwestii często informował on rówieśników oraz osoby zatrudnione w zakładzie. Nadto powodowi zdarzało się symulować ataki epileptyczne. Powód potrafił przyznać się do swojego nagannego zachowania, jednak często nie był w stanie wykazać motywacji, która nim kierowała.

Mimo tego, że powód w czasie pobytu w Zakładzie (...) wykazywał zainteresowanie zwyczajami panującymi w zakładach karnych, to nie był zainteresowany wprowadzaniem do swojego zachowania i przestrzeganiem zasad podkultury przestępczej. Niemniej powodowi zdarzyła się próba samodzielnego wykonania tatuażu. Powód nadto wielokrotnie uczestniczył w nieudanych zbiorowych ucieczkach, będąc jednocześnie głównym organizatorem jednej z nich.

W okresach, w których powód zachowywał się poprawnie, brał udział w wyjazdach poza teren Zakładu oraz w zajęciach aktywizujących na jego terenie, które odbywały się na boisku oraz sali gimnastycznej. Uczestniczył w zawodach sportowych, warsztatach plastycznych. Powód w czasie pobytu w Zakładzie korzystał także z przepustek, z których wracał w umówionym terminie. W czasie ich trwania zdarzały mu się jednak przypadki popełnienia przestępstw oraz spożywanie alkoholu połączone z zażywaniem substancji psychoaktywnych.

Dowody: akta osobowe powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP – w załączeniu akt

zeznania świadka K. J. – k. 38-40

zeznania świadka S. B. – k. 40-41

przesłuchanie powoda – k. 58-60

przesłuchanie pozwanego – k. 60-63

Ze względu na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa innym wychowankom, pracownikom zakładu jak również zapobieżenia autoagresji i dezorganizacji życia w zakładzie i powód był wielokrotnie umieszczany w izbie przejściowej. Pobyty te miały miejsce w okresach: 1) od dnia 12 lipca 2006 r. do dnia 15 lipca 2006 r. (3 dni) z powodu ordynarnego

zachowania, 2) od dnia 1 listopada 2006 r. do dnia 13 listopada 2006 r. (12 dni) z powodu próby ucieczki, 3) od dnia 26 lutego 2007 r. do dnia 26 lutego 2007 r. (7 godzin) z powodu agresywnego zachowania, 4) od dnia 11 października 2007 r. do dnia 13 października 2007 r. (2 dni) ze względów bezpieczeństwa, 5) od dnia 5 listopada 2007 r. do dnia 8 listopada 2007 r. (3 dni) z powodu próby samookaleczenia i groźby kontynuacji tego czynu, 6) od dnia 26 września 2008 r. do dnia 1 października 2008 r. (6 dni) z powodu agresji, 7) od dnia 17 listopada 2008 r. do dnia 19 listopada 2008 r. (2 dni) z powodu agresji wobec pracownika a potem wobec siebie, 8) od dnia 11 grudnia 2008 r. do dnia 23 grudnia 2008 r. (13 dni) z powodu agresji wobec studentów przebywających w zakładzie a potem wobec pracowników, 9) od dnia 3 stycznia 2009 r. do dnia 15 stycznia 2009 r. (12 dni) z powodu agresji wobec pracowników, 10) od dnia 15 maja 2009 r. do dnia 15 maja 2009 r. (40 minut) z powodu agresywnego zachowania. Izba przejściowa w Zakładzie stanowi zamknięte pomieszczenie wyposażone w łóżko, stół i krzesło przytwierdzone do podłogi. W czasie pobytu w izbie przejściowej wychowankowie są wyprowadzani do toalety, do psychologa, lekarza, a jeżeli ich stan na to pozwala odbywają spacer po korytarzu. Posiłki są dostarczane do izby.

Dowody: rejestr pobytu powoda w izbie przejściowej – k. 55

opinia z dnia 6 grudnia 2006 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

opinia z dnia 15 czerwca 2007 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

opinia 18 grudnia 2007 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

notatka służbowa z dnia 26 września 2008 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

opinia psychologiczna z dnia 16 grudnia 2008 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

opinia z dnia 14 stycznia 2009 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

zeznania świadka K. J. – k. 38-40

zeznania świadka S. B. – k. 40-41

częściowo zeznania świadka G. S. – k. 56-57

częściowo przesłuchanie powoda – k. 58-60

przesłuchanie pozwanego – k. 60-63

W sytuacjach, gdy po opuszczeniu izby przejściowej zachowanie powoda nie ulegało poprawie zdarzały się przypadki umieszczenia powoda w tzw. grupie warunkowego pobytu. Wychowankowie umieszczeni w tej grupie nie uczestniczyli w zajęciach warsztatowych i zajęciach sportowych na boisku. Natomiast zajęcia dydaktyczne były prowadzone wewnątrz grupy przez skierowanych w tym celu nauczycieli. Mieli oni dostęp do sali gimnastycznej, stołów do bilarda i piłkarzyków oraz poruszali się swobodnie po budynku. Negatywne zachowania powoda nie pozostawały bez wpływu na możliwość uczestniczenia przez powoda w wycieczkach poza teren Zakładu, ubiegania się o przepustki, a także na comiesięczne oceny z zachowania.

Dowody: przesłuchanie powoda – k. 58-60

przesłuchanie pozwanego – k. 60-63

W miesiącach, w których zachowanie powoda wywołało konieczność jego umieszczenia w izbie przejściowej uzyskiwał on ocenę naganną z zachowania (lipiec 2006 r., listopad 2006 r., luty 2007 r., październik 2007 r., wrzesień 2008 r., listopad 2008 r., grudzień 2008 r., styczeń 2008 r.), z wyjątkiem listopada 2007 r. i maja 2009 r., kiedy otrzymał

ocenę nieodpowiednią. Powód nadto ocenę naganną, ze względu na swoje zachowanie, uzyskał w czerwcu 2005 r., sierpniu 2007 r., wrześniu 2007 r., lutym 2008 r.. Ocenę nieodpowiednią z kolei w lipcu 2005 r., sierpniu 2005 r., październiku 2005 r., styczniu 2006 r. W pozostałych miesiącach powód uzyskał 17 ocen poprawnych, 8 ocen dobrych i 7 ocen bardzo dobrych. Zachowanie powoda w żadnym przypadku nie doprowadziło do konieczności umieszczenia go w izbie izolacyjnej.

Dowody: opinia z dnia 6 grudnia 2006 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP

opinia z dnia 14 stycznia 2009 r. w aktach osobowych powoda z Zakładu ` Poprawczego Ministerstwa Sprawiedliwości RP

zestawienie ocen zachowania oraz informacja o braku pobytu powoda w izbie izolacyjnej – k. 69

przesłuchanie powoda – k. 58-60

przesłuchanie pozwanego – k. 60-63

W trakcie pobytu powoda w Zakładzie (...) Ministerstwa Sprawiedliwości RP w S. w okresie od 6 maja 2005 r. do 23 lipca 2009 r. nie było tam tzw. spacerniaka w jaki wyposażone są zakłady karne i areszty śledcze.

Niesporne

W dniu 14 września 2011 r. powód złożył skargę do Rzecznika praw Obywatelskich, w której domagał się odszkodowania w kwocie 20.000,00 zł. Rzecznik Praw Obywatelskich po zbadaniu sprawy poinformował powoda, że nie jest uprawniony do rozpoznawania sporów prawnych i wskazał, że organem takim jest sąd powszechny zaś roszczenie należy skierować w drodze pozwu cywilnego przeciwko Skarbowi Państwa wg siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Jednocześnie powód został poinformowany, że w ocenie Rzecznika jego skarga jest uzasadniona. Rzecznik stwierdził, że brak spacerniaka w tego rodzaju placówce, oraz spowodowane tym ograniczenie korzystania z zajęć na świeżym powietrzu stoi w sprzeczności z realizacją prawa do rozwoju fizycznego oraz prawa do ochrony zdrowia i pozostaje w sprzeczności z art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Dowody: akta sprawy powoda prowadzonej przez Rzecznika Praw Obywatelskich pod sygn. RPO-683467-II- (...)3/11/JN – w załączeniu akt

pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 14 grudnia 2011 r. – w aktach tut. Sądu I Co 1347/12, k. 2-4 – w załączeniu akt

Powyższe ustalenia faktyczne zostały dokonane na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci akt osobowych powoda i zawartych w nich dokumentów, zestawień rejestru pobytów powoda w izbie przejściowej i izbie izolacyjnej, ocen wychowanka dokonywanych przez Radę Pedagogiczną, zeznań świadków K. J., S. B., G. S. oraz przesłuchania powoda i przedstawiciela strony pozwanej, którego ocenę wiarygodności Sąd przeprowadził z uwzględnieniem zasad wiedzy i doświadczenia życiowego. Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom świadka G. S. i powoda w zakresie, w którym wskazywali oni na długość pobytu powoda w izbie przejściowej odmiennie niż wynika to z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych powoda, zestawienia rejestru pobytów powoda w izbie przejściowej oraz z zeznań świadków K. J., S. B. i przedstawiciela pozwanego. W ocenie Sądu zarówno świadek, jak i sam powód wskazując na okres pobytu w izbie przejściowej trwający miesiąc lub dłużej mijali się z prawdą zeznając w sposób stronniczy i nie znajdujący potwierdzenia w innych zgromadzonych dowodach. Z kolei za wiarygodnością dokumentacji znajdującej się w aktach osobowych powoda oraz zeznań świadków K. J. i S. B. oraz zeznań przedstawiciela pozwanego przemawia tożsamość ich treści oraz zgodność pomiędzy datami dotyczącymi poszczególnych pobytów powoda w izbie przejściowej z okresowo wystawianymi opiniami. W tej kwestii Sąd nadto nie dał wiary podnoszonym przez powoda twierdzeniom, że przesłankę umieszczenia go w izbie przejściowej stanowiła ocena nieodpowiednia lub naganna z zachowania, a przesłankę jej opuszczenia przynajmniej

ocena poprawna. Przyjmując taki schemat powód twierdził, że jego pobyty w izbie przejściowej lub w pomieszczeniach zamkniętych trwały zawsze przez okres około 2 miesięcy. Powyższe stoi w sprzeczności z rozkładem ocen z zachowania powoda w okresach bliskich datom jego umieszczenia w izbie przejściowej. W kontekście pobytu w izbie przejściowej w lipcu 2006 r., oceną za miesiąc go poprzedzający była ocena bardzo dobra, a za miesiąc po nim następujący ocena poprawna. W kontekście pobytu w izbie przejściowej w listopadzie 2006 r., oceną za miesiąc go poprzedzający była ocena bardzo dobra, a za miesiąc po nim następujący ocena poprawna. W kontekście pobytu w izbie przejściowej w lutym 2007 r., oceną zarówno za miesiąc go poprzedzający, jak za miesiąc po nim następujący, była ocena poprawna. W kontekście pobytu w izbie przejściowej w lutym 2008 r., oceną zarówno za miesiąc go poprzedzający, jak za miesiąc po nim następujący, była ocena poprawna. W kontekście pobytu w izbie przejściowej we wrześniu 2008 r., oceną za miesiąc go poprzedzający była ocena bardzo dobra, a za miesiąc po nim następujący ocena poprawna. Ciąg negatywnych ocen w przypadku pobytów w izbie przejściowej w okresach października 2007 r. i listopada 2007 r. oraz listopada 2008 r., grudnia 2008 r., stycznia 2009 r., znajduje z kolei pełne pokrycie w wyjątkowo nagannym zachowaniu powoda w tym czasie, które zostało opisane w stosownych opiniach okresowych. Z powyższego jasno wynika, że to zachowanie powoda warunkowało jego pobyt w izbie przejściowej oraz ocenę z zachowania, a nie ocena z zachowania pobyt w izbie przejściowej. W związku z powyższym Sąd nie dał także wiary twierdzeniu powoda, że wobec jego osoby Dyrektor Zakładu (...) celowo ograniczał zajęcia na boisku. Sąd podzielił tym samym w pełni zeznania świadka K. J., S. B. oraz zeznania Dyrektora Zakładu (...) w S. Z. S., które wzajemnie ze sobą korespondowały, jak również znajdowały pełne odzwierciedlenie w opiniach znajdujących się w aktach osobowych powoda z jego pobytu w Zakładzie (...) w S..

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo należało w całości oddalić.

Roszczenie powoda w niniejszej sprawie można wywieść z art. 448 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. Przepis art. 448 w brzmieniu nadanym mu przez ustawę z dnia 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy Kodeks Cywilny (DzU nr 114 poz. 542) przewiduje możliwość przyznania zadośćuczynienia w przypadku naruszenia jakiegokolwiek dobra osobistego, których wyliczenie przykładowe zawiera art. 23 k.c. Dobra osobiste człowieka, do których zalicza się m.in. zdrowie pozostają bowiem pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Ochrona zdrowia człowieka i dbałość o prawidłowy rozwój fizyczny jest gwarantowany również przez art. 68 Konstytucji RP. Natomiast z art 417 k.c. wynika odpowiedzialność Skarbu Państwa za niezgodne z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej. W aktualnym orzecznictwie przyjmuje się jednolicie, że wynikający z art. 77 Konstytucji i z art. 417 k.c. obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej obejmuje także szkodę niemajątkową tj. krzywdę przewidziana w art 448 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów dnia 18 października 2011 r. sygn. akt III CZP 25/11 OSNC 2012/2/15)

Przesłankami odpowiedzialności strony pozwanej z art. 448 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. jest stwierdzenie bezprawności naruszenia dóbr osobistych, której domniemanie wynika z art. 24 k.c. oraz doznanie przez poszkodowanego krzywdy, jej ustalenie i rozmiar należą do sądu orzekającego uwzględniającego wszelkie okoliczności konkretnej sprawy. Oznacza to, że dochodzący roszczenia o zadośćuczynienie na podstawie art 448 k.c. nie jest obciążony obowiązkiem wykazania bezprawności naruszenia jego dóbr osobistych a jedynie dowodem odbywania środka poprawczego w określonych warunkach powodujących naruszenie jego dóbr osobistych, na nim spoczywa także obowiązek wykazania związku przyczynowego. Ciężar dowodu iż warunki zakładu poprawczego odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda spoczywa na stronie pozwanej. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r. sygn. akt III CZP 25/11, LEX nr 960463, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2017 r. V CSK 431/06)

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art 417 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy przy tym od winy. Za takim stanowiskiem przemawia treść samego art. 417 § 1 k.c. stwierdzającego, że za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba

prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa oraz model odpowiedzialności państwa za szkodę wynikającą z art. 77 Konstytucji. Unormowanie zawarte w tym ostatnim przepisie wskazuje, że podstawą odpowiedzialności jest niezgodność z prawem i eliminuje znaczenie czynnika subiektywnego jakim jest wina (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r. sygn. akt III CZP 25/11, LEX nr 960463, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r. SK 18/00 (OTK Zb. Urz. 2001 nr 8 poz.256)

W ocenie Sądu pozwany skutecznie wykazał, że stosowane wobec powoda w czasie jego pobytu w Zakładzie (...) w okresie od dnia 6 maja 2005 r. do dnia 23 lipca 2009 r. środki oddziaływania były podejmowane zgodnie z prawem, a więc nie wyczerpywały przesłanki bezprawności, którą „należy ujmować ściśle, jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej – z wyłączeniem norm moralnych, obyczajowych, zasad współżycia społecznego. Chodzi więc o niezgodność z konstytucyjnie rozumianymi źródłami prawa” (A. Rzetecka – Gil, Komentarz do art. 417 Kodeksu cywilnego [w:] A. Rzetecka – Gil, Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna, LEX/el., 2011).

Zgodnie z § 15 ust. 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (zwanego dalej „rozporządzeniem”), dla zapewnienia prawidłowej realizacji zadań zakład powinien posiadać izby przejściowe, którymi są wyodrębnione pomieszczenie urządzone w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego (§ 44 ust. 4 rozporządzenia). Umieszczenie w nich wychowanka, w myśl § 44 ust. 2 może nastąpić w na okres nie dłuższy niż 14 dni w celu: 1) poddania go wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno-sanitarnym, 2) przeprowadzenia wstępnej rozmowy adaptacyjnej, 3) przygotowania planu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych, 4) utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie, 5) zapobiegania agresji lub dezorganizacji życia w zakładzie. Powyższe przesłanki mogą występować rozłącznie. W ocenie Sądu należy uznać, że przypadki umieszczenia powoda w izbie przejściowej były w pełni zasadne i wynikały z konieczności utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie oraz zapobiegania agresji i dezorganizacji życia w zakładzie.

Szczegółowe zasady pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym zostały uregulowane w rozdziale 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Zgodnie z § 57 rozporządzenia wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się poszanowanie godności osobistej, ochronę przed przemocą fizyczną, psychiczną, wyzyskiem i nadużyciami oraz wszelkimi przejawami okrucieństwa, dostęp do informacji o obowiązującym w zakładzie regulaminie, nagrodach, środkach dyscyplinarnych i ofercie resocjalizacyjnej zakładu, informacji o przebiegu procesu resocjalizacyjnego, wyżywienie dostosowane do potrzeb rozwojowych, odzież, obuwie, bieliznę, materiały szkolne i podręczniki, sprzęt i środki czystości, dostęp do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych, ochronę więzi rodzinnych, wysyłanie i dostarczanie korespondencji, możliwość kontaktu z obrońcą lub pełnomocnikiem, opiekę i pomoc psychologiczną, możliwość składania skarg, próśb i wniosków. Przepisy rozporządzenia nie przewidują uprawnień wychowanków do codziennych spacerów i zajęć na świeżym powietrzu. Nie zawierają również odwołań do przepisów kodeksu karnego wykonawczego. Tym samym w niniejszej sprawie nie może znaleźć wprost zastosowanie art. 112 § 1 zd. 1 ab initio k.k.w., zgodnie z którym skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do co najmniej godzinnego spaceru.

W ocenie Sądu odrębność regulacji dotyczącej zasad pobytu w zakładach poprawczych oraz sama specyfika tych ośrodków nie pozwala na odpowiednie stosowanie w omawianym zakresie przepisów dotyczących praw i obowiązków skazanych w zakładach karnych. Należy bowiem stanowczo stwierdzić, a tym samym zgodzić się ze stanowiskiem pozwanego, że zakłady poprawcze są placówkami o zupełnie odmiennym rygorze niż zakłady karne. Posiadanie przez nie miejsc przeznaczonych do spacerów nie jest konieczne ze względu na inne udogodnienia, które w wyższym i pełniejszym stopniu gwarantują to, co przytoczony przepis określa mianem prawa do niezbędnego wypoczynku. Powyższe pozostaje także w zgodzie z § 15 ust. 2 rozporządzenia, który wśród niezbędnego wyposażenia zakładu wymienia tereny i urządzenia do zajęć rekreacyjnych i sportowych.

Nie budzi wątpliwości, że w przypadkach, gdy wychowankowie zagrażają bezpieczeństwu i organizacji zakładu, a także bezpieczeństwu samych siebie, konieczne jest stosowanie wobec nich środków i metod wychowania

takim zachowaniom zapobiegających, co też miało miejsce wobec powoda. Do obowiązków Zakładu (...) w ramach prowadzonej działalności resocjalizacyjnej wobec wychowanka należy zapobieganie i przeciwdziałanie m.in. nabywaniu i spożywaniu napojów alkoholowych, środków odurzających i psychotropowych, posługiwaniu się wyrazami lub zwrotami wulgarnymi, wykonywaniu tatuaży, posiadaniu przedmiotów niebezpiecznych, namowom do buntu, nieprzestrzeganiu regulaminu zakładu oraz zachowań agresywnych. (§ 58 rozporządzenia) Ograniczenie powodowi dostępu do zajęć na terenie zakładu poza budynkiem miało zawsze na celu ochronę takich wartości jak zdrowie i życie ludzkie, a także wychowawcze oddziaływanie na postawę powoda i zmianę jego nagannych i agresywnych zachowań, co stanowi główne zadanie zakładu. Nie było one nacechowane wolą dodatkowego ograniczenia swobód i wolności powoda ponad te, które wynikają z zastosowanego środka poprawczego i obowiązywały one w takim samym zakresie wszystkich jego wychowanków.

Jednocześnie należy zauważyć, że artykuł 68 Konstytucji przyznaje wprawdzie w ust. 1 prawo do ochrony zdrowia, a w ust. 2 prawo równego dostępu w granicach określonych ustawami do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, ale w dalszych ustępach wyraża jedynie zasady polityki państwa, które z istoty swej nie mogą być źródłem bezpośrednich roszczeń jednostek”. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (I ACa 1266/05, LEX nr 214245). Powód nie wskazywał w toku procesu, aby w trakcie pobytu w Zakładzie (...) odmówiono mu dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej. Dlatego też Sąd nie podziela stanowiska powoda i Rzecznika Praw Obywatelskich upatrującego w działaniach pozwanego naruszenia art. 68 ust. 1 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej.

Z uwagi na powyższe, nie można zarzucić działaniom pozwanego cechy bezprawności, co też wyłączając odpowiedzialność z art. 448 w zw. z 417 § 1 k.c. czyni bezprzedmiotowym badanie wystąpienia pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej jakim jest naruszenie dóbr osobistych powoda i powstanie krzywdy. Nie mniej zauważyć należy, że powód w żaden sposób nie wykazał, że przyczyną jego złego samopoczucia, braku postępów w resocjalizacji oraz negatywnego stosunku wobec kolegów i opiekunów był brak pobytu na świeżym powietrzu w czasie pobytu w izbie przejściowej lub grupie warunkowego pobytu. Zupełnie nieuprawnione jest natomiast twierdzenie, że z tej właśnie przyczyny brak było postępów w prowadzonym leczeniu psychologicznym i psychiatrycznym czemu przeczy opinia psychologiczna i psychiatryczna, a także treść wniosku o umieszczenie powoda w Zamkniętym Zakładzie (...) w G..

Na marginesie Sąd zauważa również, że roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie również na podstawie art. 5 k.c., ze względu na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Trzeba bowiem zauważyć, że trudno jest odnaleźć zgodność pomiędzy sprecyzowanym w niniejszej sprawie roszczeniem powoda, a społecznie akceptowanymi pozaprawnymi wartościami w tym społecznym odczuciu sprawiedliwości (tak o zasadach współżycia społecznego T. Sokołowski, Komentarz do art. 5 Kodeksu cywilnego [w:] A. Kidyba [red.], Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, LEX/el., 2012). Niezgodne z normami moralnymi w ocenie Sądu jest w tym przypadku domaganie się zadośćuczynienia przez powoda, ze względu na działanie pozwanego, będące reakcją na naganne zachowania powoda i podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa nie tylko innych wychowankom Zakładu (...) oraz jego pracownikom, ale także w celu zapewnienia bezpieczeństwa samemu powodowi.

Odnosząc się do podniesionego w odpowiedzi na pozew zarzutu przedawnienia, Sąd uznał go za niezasadny. Rozstrzygnięcie takie wynika z brzmienia art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c., w myśl którego roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Przepis ten, wprowadzając jako zasadę 3 letni termin przedawnienia roszczeń powstałych wskutek deliktu, konstruuje jednocześnie dwie przesłanki, których dopiero kumulatywne wystąpienie określa początek biegu terminu przedawnienia. Innymi słowy bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się w chwili wystąpienia późniejszej z okoliczności wskazanych w art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c., to jest od chwili dowiedzenia się o szkodzie albo od chwili dowiedzenia się o osobie obowiązanej do jej naprawienia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2010 r., V CSK 107/10, LEX nr 677913). Oczywiście w przypadku gdy okoliczności te wystąpią równocześnie, termin przedawnienia liczy się od tego momentu.

Przez dowiedzenie się o szkodzie w znaczeniu nadanym art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c. należy rozumieć uzyskanie świadomości w kwestii występowania ujemnych następstw określonego zdarzenia, które wskazują na jej powstanie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 września 2012 r., I ACa 609/12, LEX nr 1237046). Z kolei dowiedzenie się o osobie obowiązanej do naprawienia szkody oznacza możliwość świadomego określenia podmiotu legitymowanego biernie w ewentualnym procesie.

W ocenie Sądu, o ile powód mógł sobie zdawać sprawę, zgodnie z własną subiektywną oceną, że umieszczenie go w izbie przejściowej powoduje powstanie na jego osobie szkody, już w czasie pobytu w Zakładzie (...), o tyle o osobie obowiązanej do jej naprawienia powziął on wiedzę dopiero z pisma Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 14 grudnia 2011 r., co wyklucza możliwość stwierdzenia przedawnienia roszczeń powoda. Należy bowiem uznać, że powód, ze względu na swój stan intelektualny oraz sytuację majątkową, nie mógł samodzielnie rozpoznać złożoności problemu prawnego związanego z odpowiedzialnością Skarbu Państwa, która wywołuje niejasności także wśród osób profesjonalnie się tą tematyką zajmujących. Nadto, ze względu na swój pobyt w zakładzie poprawczym, a potem w zakładzie karnym, powód miał znaczenie ograniczoną możliwość uzyskania profesjonalnej opinii prawnej w swojej sprawie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., przy czym o wysokości kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu Sąd orzekł na podstawie § 6 pkt 5 w związku z § 2 ust. 2 i 3 w związku z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

Zarządzenie:

1/(...)

2/ (...)

3/ (...)

4/ (...)